

**Μελέτη Περιβάλλοντος
Δ' Δημοτικού**

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ	Παναγιώτης Κόκκοτας , Ομότιμος Καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών Δημήτριος Αλεξόπουλος , Εκπαιδευτικός Αικατερίνη Μαλαμίτσα , Εκπαιδευτικός Γεώργιος Μαντάς , Εκπαιδευτικός Μαρία Παλαμαρά , Εκπαιδευτικός Παναγιώτα Παναγιωτάκη , Εκπαιδευτικός Παναγιώτης Πήλιουρας , Εκπαιδευτικός
ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ	Ελένη Καρατζιά-Σταυλιώτη , Λέκτορας του Πανεπιστημίου Πατρών Δέσποινα Αγγελοπούλου , Σχολική Σύμβουλος Σοφοκλής Πλιακοπάνος , Εκπαιδευτικός
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ	Γιώργος Πισκοπάνης , Σκιτσογράφος - Εικονογράφος
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ	Χριστίνα Σπυροπούλου , Φιλολόγος
ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ	Αλεξάνδρα Χ. Κουλουμπαρίση , Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
ΕΞΩΦΥΛΛΟ	Γιώργος Καζάζης , Εικαστικός Καλλιτέχνης
ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	ACCESS Γραφικές Τέχνες Α.Ε.

Γ΄ Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 / Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:
«Αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών και συγγραφή νέων εκπαιδευτικών πακέτων»

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ
Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Πράξη με τίτλο:

«Συγγραφή νέων βιβλίων και παραγωγή υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού με βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Δημοτικό και το Νηπιαγωγείο»

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Γεώργιος Τύπας
Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Αναπληρωτής Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Γεώργιος Οικονόμου
Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Παναγιώτης Κόκκοτας Δημήτριος Αλεξόπουλος Αικατερίνη Μαλαμίτσα
Γεώργιος Μαντάς Μαρία Παλαμαρά
Παναγιώτα Παναγιωτάκη Παναγιώτης Πήλιουρας

ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ: ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

Μελέτη Περιβάλλοντος Δ' Δημοτικού

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ

Κατάλογος Μουσείων όπου εκτίθενται τα παρακάτω:

σελ. 36: Παριζιάννα, στο **Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου**
σελ. 36: Ο Ερμής του Πραξιτέλη, στο **Αρχαιολογικό Μουσείο Ολυμπίας**
σελ. 36: Ο Δίσκος της Φαιστού, στο **Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου**
σελ. 36: Ταυροκαθάψια, τοιχογραφία στον **Αρχαιολογικό χώρο της Κνωσού**
σελ. 42: Ξυλόγλυπτη ρόκα, εικονίζεται η Παναγία Βρεφοκρατούσα, ο Άγιος Γεώργιος, δικέφαλος αετός, γυναικεία μορφή και δύο δράκοντες, αρχές 20^{ου} αι., στο **Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης**
σελ. 42: Περιλαίμιο επίχρυσο συρματερό: συμπλήρωμα της νυφικής φορεσιάς της Αττικής, 19^{ος} - 20^{ος} αι., στο **Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης**
σελ. 42: Κεφαλάρι με το Μάη: μαξιλάρι από τη Σκύρο με κεντητή παράσταση του Μάη, απεικόνιση εθίμου της Πρωτομαγιάς, 19^{ος} αι., στο **Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης**
σελ. 48: Ρωμαϊκό άγαλμα, στο **Αρχαιολογικό Μουσείο Ολυμπίας**

Προέλευση φωτογραφιών*

αρχείο Μαρίας Κούτρα [σελ.15: (1), (2), σελ.21: (1), (2), σελ.45: (1), σελ.49: (1), (2), σελ.62: (1), σελ.68: (1), σελ.69: (1), σελ.81: (1), σελ.84: (2), (3)], «Συνταγές της Τασίας», της **Τασίας Δενδρινού**, Εκδόσεις Λιβάνη [σελ.19: (1), (2)], **έντυπο Υπουργείου Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων**, Πρόγραμμα Μεγάλων Έργων 2000-2006 [σελ.27: (1), (2), (3), (4), (5)], «Ο ΚΥΚΛΟΣ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ ΣΤΗΝ ΑΤΤΙΚΗ ΓΗ», **ΕΥΔΑΠ** [σελ.28: (1), (2)], **αρχείο της Αττικό Μετρό** [σελ.30: (1)], «**ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ**», του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, ΟΕΔΒ [σελ.36: (1), σελ.48: (2)], **ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΠΑΤΑΚΗ**, Oxford [σελ.36: (2), (5), (6), σελ.37: (1), (3), σελ.46: (1), (4), σελ.48: (3), (4), (5), (6), σελ.49: (6), (7), σελ.51: (5), σελ.54: (1), σελ.64: (1)], **ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΦΑΚΕΛΟΣ, Συλλογή Εμφιετζόγλου**, Νεότερη και Σύγχρονη Ελληνική Τέχνη, Αθήνα 1999, (φωτ. Δ. Ταμβίσιος - Δ. Κανέλλος) [σελ.37: (2)], **Μουσείο Λευκών Πάρου**, [σελ. 100: (1)], [σελ.39: (2)] **Υπουργείο Πολιτισμού**, Διεύθυνση Λαϊκού Πολιτισμού, Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης, ημερολόγιο [σελ.42: (1), (2), (3)], **αρχείο ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ** [σελ.65: (1), (2), (3)], Προσέχω την Πόλη μου... χρησιμοποιώ τις Αστικές Συγκοινωνίες!, **έντυπο ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΑΣΤΙΚΩΝ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΑΘΗΝΩΝ**, [σελ.71: (1)], **αρχείο Δημήτρη Παπασωτηρίου** [σελ.75: (1)], **ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΦΙΕΡΩΜΑ, ΕΥΔΑΠ** [σελ.77: (1)], **αρχείο Σ. Κάλφα** [σελ.94: (1), σελ.99: (3), (4)], **Περιοδικό «Η Διάπλασις των Παίδων»**, Ιανουάριος 1947 [σελ.139: (1)].

* Οι περισσότερες φωτογραφίες προέρχονται από το αρχείο των μελών της συγγραφικής ομάδας.

Οι αριθμοί στις παρενθέσεις αναφέρονται στις φωτογραφίες κάθε σελίδας. Η αρίθμηση έγινε με βάση τη θέση τους (από αριστερά προς τα δεξιά και από πάνω προς τα κάτω).

ΕΝΟΤΗΤΑ 1. ΕΛΛΑΔΑ - Η ΧΩΡΑ ΜΑΣ (Τόπος)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Πρώτη γνωριμία με την Ελλάδα.....	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Γνωρίζουμε καλύτερα τα γεωγραφικά διαμερίσματα της Ελλάδας.....	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Το γεωγραφικό διαμέρισμα όπου ζούμε.....	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Πολιτικός χάρτης της Ελλάδας: Μια άλλη ματιά στα γεωγραφικά διαμερίσματα.....	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. Ο τόπος μας: Τα φυσικά χαρακτηριστικά του.....	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. Ο τόπος μας: Ο τρόπος ζωής άλλοτε και τώρα.....	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7. Ο τόπος μας: Μέρη με ιστορία.....	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8. Σημαντικά έργα.....	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9. Πώς κατασκευάζεται ένα έργο.....	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10. Πώς ένα σημαντικό έργο αλλάζει τη ζωή μας.....	32
ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ.....	34

ΕΝΟΤΗΤΑ 2. Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ ΛΑΩΝ (Πολιτισμός)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Ο πολιτισμός των Ελλήνων.....	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Η παράδοσή μας: όσα «έφτασαν» σε μας από παλιά.....	40
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Ένας διάλογος με τον πολιτισμό.....	43
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Θρησκευτικά μνημεία στον τόπο μας.....	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. Από πολιτισμό σε πολιτισμό.....	48
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. Αθλητισμός και πολιτισμός.....	53
ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ.....	56

ΕΝΟΤΗΤΑ 3. Η ΦΥΣΗ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΜΑΣ (Φυσικό Περιβάλλον και Προστασία)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Οικοσυστήματα της Ελλάδας.....	58
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Οικοσυστήματα του τόπου μας.....	62
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Σπονδυλωτά και ασπόνδυλα ζώα.....	64
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Διαδρομές της γύρης, ταξίδια των σπόρων. Ο πολλαπλασιασμός των φυτών.....	68
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. Εμείς και το περιβάλλον σήμερα.....	70
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. Η ρύπανση του αέρα.....	71
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7. Απορρίμματα: Υπάρχουν λύσεις!.....	74
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8. Το νερό, πολύτιμες σταγόνες.....	77
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9. Θέλουμε καθαρές θάλασσες και ακτές!.....	79
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10. Τα δάση εκπέμπουν σήμα κινδύνου.....	81
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11. Το πράσινο στις πόλεις.....	84
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12. Ζώα που κινδυνεύουν να εξαφανιστούν.....	86
ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ.....	88

ΕΝΟΤΗΤΑ 4. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΣΤΟΝ ΤΟΠΟ ΜΑΣ (Οικονομία και Επαγγέλματα)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Εργαζόμαστε όλοι!	90
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Επαγγέλματα της στεριάς και της θάλασσας.....	92
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Βιομηχανία και επαγγέλματα.....	94
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Επαγγέλματα που προσφέρουν υπηρεσίες	97
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. Πολλά επαγγέλματα, ένα προϊόν.....	99
ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ.....	102

ΕΝΟΤΗΤΑ 5. ΓΝΩΡΙΖΟΥΜΕ ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΧΟΥΜΕ ΤΟ ΣΩΜΑ ΜΑΣ (Ατομο-Άνθρωπος)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Το σώμα μας	104
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Φροντίζω το σώμα μου	108
ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ	112

ΕΝΟΤΗΤΑ 6. ΜΕΛΕΤΑΜΕ ΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΚΟΣΜΟ (Φυσικές Επιστήμες)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Αναμειγνύουμε υλικά.....	114
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Πώς διαχωρίζουμε μείγματα;.....	117
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Πώς μετράμε τη θερμοκρασία των σωμάτων;	119
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Πού υπάρχει αέρας;.....	122
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. Πάγος - νερό - υδρατμοί: Τι μένει ίδιο, τι αλλάζει;.....	125
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. Το φως ταξιδεύει ... και «συναντά» σώματα	130
ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ	132

ΕΝΟΤΗΤΑ 7. ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΟΥΜΕ ΚΑΙ ΕΝΗΜΕΡΩΝΟΜΑΣΤΕ (Επικοινωνία και Ενημέρωση)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Διαφορετικοί λαοί, διαφορετικές γλώσσες.....	134
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Διαβάζουμε εφημερίδες, περιοδικά και βιβλία	136
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Ακούμε ραδιόφωνο, παρακολουθούμε τηλεόραση.....	139
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Νέοι «δρόμοι» επικοινωνίας και ενημέρωσης	142
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. Ενημερωνόμαστε με πολλούς τρόπους	144
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. Γινόμαστε μικροί ερευνητές.....	146
ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ	149

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ	150
-----------------	-----

- Γεια σου! Με λένε Αριάδνη. Εσένα;
- Εμένα με λένε
- Θα είμαστε μαζί όλη τη χρονιά. Με οδηγό το βιβλίο που κρατάς και συνεργάτες τους συμμαθητές σου και το δάσκαλό σου θα ερευνήσουμε τον κόσμο γύρω μας. Στο «ταξίδι» μας αυτό θα χρειαστεί να κάνουμε έρευνες, να γράψουμε κείμενα, να φτιάξουμε σχέδια και κατασκευές, να διαβάσουμε βιβλία, να εργαστούμε σε υπολογιστές, να χρησιμοποιήσουμε υλικά, χάρτες, λεξικά, να μιλήσουμε με γνωστούς μας, με ειδικούς, με επιστήμονες, να πραγματοποιήσουμε επισκέψεις και εκδρομές. Το «ταξίδι», όμως, της ανθρώπινης γνώσης... δεν τελειώνει ποτέ. Εξαρτάται και από μας πόσο μακριά θα φτάσουμε.

Λίγα λόγια για το βιβλίο

Το Βιβλίο σου

Έχει οκτώ ενότητες που είναι χωρισμένες σε κεφάλαια. Στην αρχή κάθε κεφαλαίου μπορούμε να διαβάσουμε τον τίτλο του και ακριβώς από κάτω με δυο λόγια όσα θα μελετήσουμε σ' αυτό.

Κάθε ενότητα

Έχει το δικό της σύμβολο και χρώμα, για να ξεχωρίζει από τις άλλες. Περιέχει το «χάρτη από λέξεις», τα κεφάλαια και την ανασκόπηση.

Κάθε κεφάλαιο

Περιέχει ατομικές και ομαδικές δραστηριότητες. Έτσι, άλλοτε θα εργαζόμαστε μόνοι μας, άλλοτε με την ομάδα μας και άλλοτε όλοι οι μαθητές της τάξης μαζί. Στην προσπάθειά μας αυτή βοηθός και συνεργάτης θα είναι ο δάσκαλός μας.

Το «Αξίζει να διαβάσουμε»

Είναι ένα κείμενο στο τέλος κάθε κεφαλαίου, όπου θα βρίσκουμε, συνήθως, συγκεντρωμένα όσα συζητήσαμε στην τάξη.

Στην «Ανασκόπηση»

Θα συζητούμε για όσα μελετήσαμε και για το πώς εργαστήκαμε σε όλη την ενότητα.

Ο «χάρτης» από λέξεις

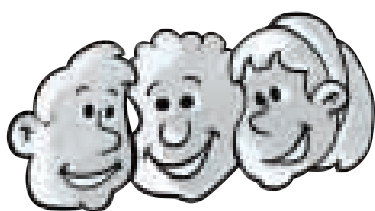
Είναι ένα σχήμα με λέξεις που τη σημασία τους θα συζητήσουμε στις δραστηριότητες και τα κείμενα της ενότητας. Πολλές απ' αυτές έχουν σχέση μεταξύ τους. Θα συμπληρώνουμε το «χάρτη» όταν ολοκληρώνεται η ενότητα.

Στο Τετράδιο Εργασιών

Θα βρούμε κι άλλες δραστηριότητες (έρευνες, προβλήματα, παιχνίδια, κατασκευές κ.ά.) για κάθε ενότητα. Κάποιες από αυτές είναι ομαδικές και κάποιες άλλες ατομικές.

Το γλωσσάριο

Βρίσκεται στο τέλος του βιβλίου και περιέχει σε αλφαβητική σειρά κάποιες λέξεις μαζί με την εξήγησή τους, που ίσως συναντάμε για πρώτη φορά.

Εργαζόμαστε με την ομάδα μας και, ανάλογα με τη δραστηριότητα, εκφράζουμε τις απόψεις μας, ερευνούμε, συζητούμε, συγκρίνουμε, καταγράφουμε στο σημειωματάριό μας κ.ά.

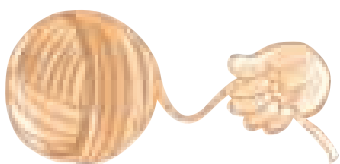
«Ένα βήμα πιο πέρα»

Μας δίνεται ένα θέμα, που για να το ερευνήσουμε, χρειάζεται να σχεδιάσουμε πού θα ψάξουμε μέσα και έξω από την τάξη μας.

«Η δική μας ερώτηση»

Αφού συζητήσουμε στην ομάδα μας, διατυπώνουμε μια ερώτηση σχετική με το θέμα που μελετούμε.

«Ο μίτος της Αριάδνης»

Όταν ολοκληρώνουμε μια ενότητα, συζητούμε «πώς φτάσαμε ως εδώ», δηλαδή πώς εργαστήκαμε στην ομάδα, τι δυσκολίες συναντήσαμε, ποιες πηγές χρησιμοποιήσαμε, τι θα θέλαμε να κάνουμε ακόμα κ.ά.

Στο «Τετράδιο Εργασιών» υπάρχει δραστηριότητα σχετική με το κεφάλαιο που μελετήσαμε.

Το σημειωματάριό μας

Θα το χρησιμοποιούμε μαζί με το βιβλίο μας και το Τετράδιο Εργασιών για να σημειώνουμε τις παρατηρήσεις μας, τα συμπεράσματά μας, τα αποτελέσματα της έρευνάς μας..., είτε εργαζόμαστε ατομικά είτε ομαδικά.

Ένας «χάρτης» από λέξεις

ΕΛΛΑΔΑ

χωρίζεται σε

γεωγραφικά διαμερίσματα

το δικό μας είναι

έχει

νησιά:

.....
.....
.....
.....

έχει

βουνά:.....

.....

ποτάμια:.....

.....

.....

λίμνες:.....

.....

.....

νομούς:

.....

.....

ο δικός μας νομός είναι

έχει

πρωτεύουσα:

.....

έχει

πόλεις:.....

.....

.....

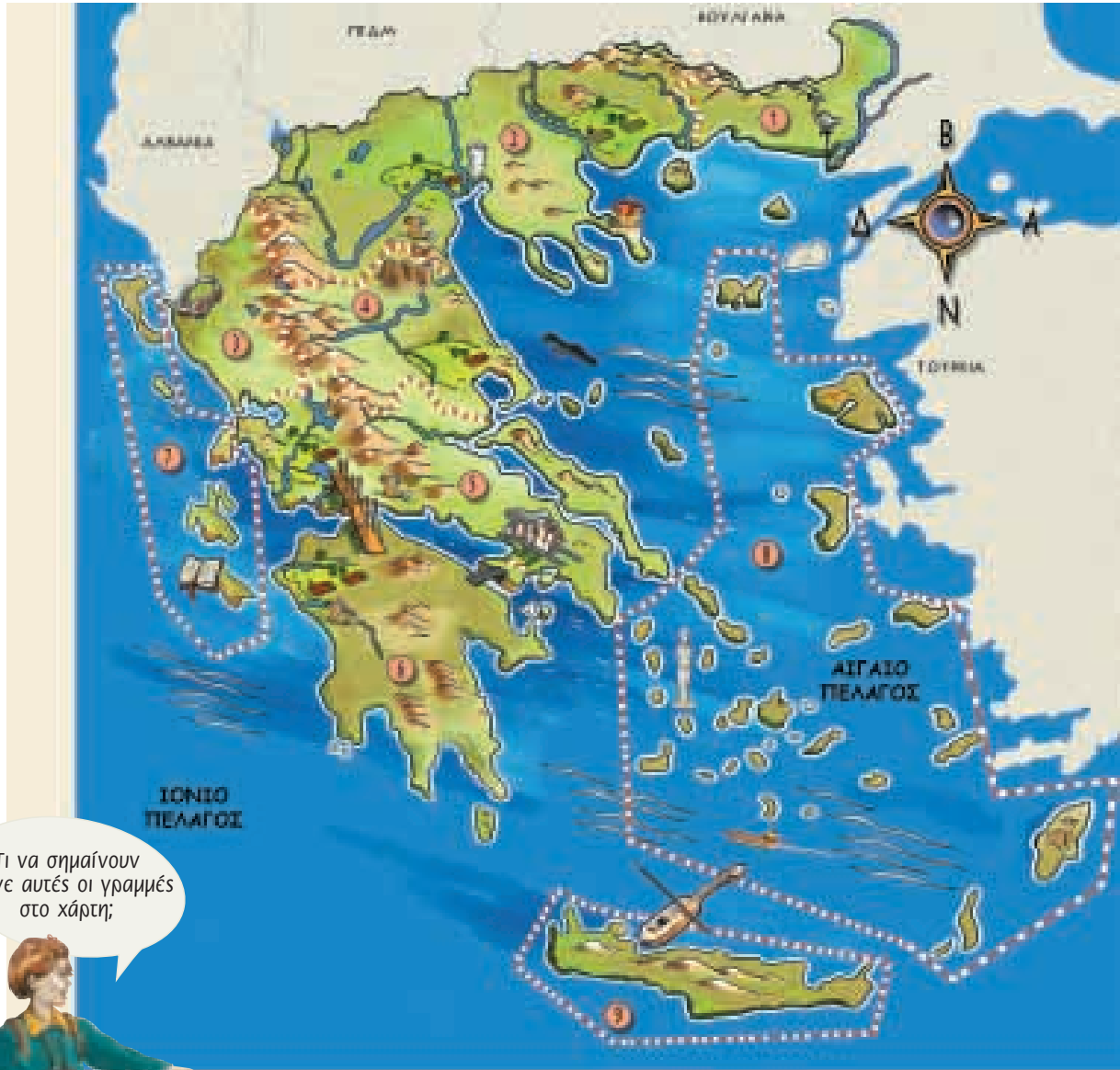
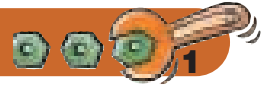
χωριά:.....

.....

.....

Κεφάλαιο 1. Πρώτη γνωριμία με την Ελλάδα

Τα καλοκαίρια ο Σωτήρης, ο ξάδερφος της Αριάδνης, συνήθως τα περνά στην Κρήτη. Εκεί συναντά φίλους του που έρχονται από τη Θράκη και την Ήπειρο. Εμείς από ποιες περιοχές της χώρας μας έχουμε φίλους;

Τι να σημαίνουν άραγε αυτές οι γραμμές στο χάρτη;

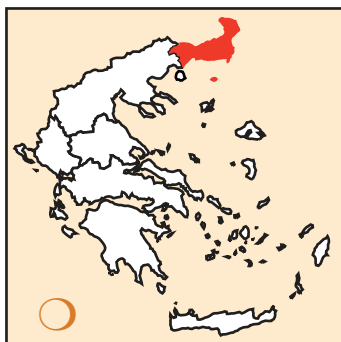

Χάρτης 1: Ένας χάρτης της Ελλάδας

Ποιες πληροφορίες μάς δίνει ο χάρτης 1 για τα γεωγραφικά διαμερίσματα της Ελλάδας;

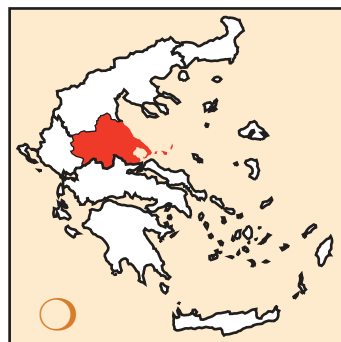
Χωριζόμαστε σε ομάδες. Διαβάζουμε τα κείμενα που ακολουθούν. Καθένα μιλά για ένα γεωγραφικό διαμέρισμα της Ελλάδας. Παρατηρούμε τι αριθμό έχει το κάθε γεωγραφικό διαμέρισμα στο χάρτη 1 της Ελλάδας και συμπληρώνουμε τον αριθμό αυτό, παρακάτω, όπου ταιριάζει.

Η **Θράκη** απλώνεται ανάμεσα σε δύο μεγάλα ποτάμια: το Νέστο δυτικά και τον Έβρο ανατολικά. Είναι ένα σταυροδρόμι λαών και πολιτισμών, όπως και όλη η Ελλάδα.

Το όνομα **Μακεδονία** έχει ρίζα ελληνική. Μακεδνός ή Μακεδανός σημαίνει στα αρχαία ελληνικά μακρύς, ψηλός. Στη Μακεδονία γεννήθηκε ο Μέγας Αλέξανδρος.

Λένε ότι, πριν από πάρα πολλά χρόνια, στη θέση που βρίσκεται σήμερα η **Θεσσαλία** υπήρχε μια μεγάλη λίμνη. Ύστερα από κάποιο σεισμό έγινε το μεγάλο φάραγγι των Τεμπών και το νερό της λίμνης χύθηκε στη θάλασσα. Έτσι δημιουργήθηκε η πεδιάδα της Θεσσαλίας.

Οι άνθρωποι που κατοικούσαν τα αρχαία χρόνια στην **Ήπειρο** ονομάζονταν Σελλοί ή Ελλοί. Από αυτούς λέγεται ότι πήραν το όνομά τους οι Έλληνες.

Η **Στερεά Ελλάδα** λέγεται και Ρούμελη. Εκεί βρίσκεται η πρωτεύουσα της Ελλάδας, η Αθήνα.

Η **Πελοπόννησος** έχει σχήμα πλατανόφυλλου και πήρε το όνομά της από το μυθικό βασιλιά της Ολυμπίας, τον Πέλοπα. Λέγεται και Μοριάς.

Η **Κρήτη** είναι το μεγαλύτερο νησί της Ελλάδας. Βρίσκεται ανάμεσα στην Ευρώπη, την Ασία και την Αφρική. Είναι το σταυροδρόμι τριών ηπείρων.

Τα **Νησιά του Ιονίου Πελάγους** είναι επτά και γι' αυτό ονομάζονται και Επτάνησα. Σε ένα από αυτά, στη Ζάκυνθο, γεννήθηκε ο Διονύσιος Σολωμός, ο ποιητής που έγραψε τον εθνικό μας ύμνο.

Τα **Νησιά του Αιγαίου Πελάγους** είναι οι Κυκλάδες, τα Δωδεκάνησα και τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου.

Βρίσκουμε στο χάρτη 1 του βιβλίου μας το γεωγραφικό διαμέρισμα όπου κατοικούμε. Πάνω στο χάρτη κινούμε το δάχτυλό μας ακολουθώντας τα όρια του διαμερίσματος.

«Διαμερίσματα και στις πολυκατοικίες, διαμερίσματα και στο χάρτη!»

Αξίζει να διαβάσουμε

Η Ελλάδα χωρίζεται σε εννέα μικρότερες περιοχές, που ονομάζονται γεωγραφικά διαμερίσματα. Αυτά είναι: η Θράκη, η Μακεδονία, η Ήπειρος, η Θεσσαλία, η Στερεά Ελλάδα, η Πελοπόννησος, τα Νησιά του Αιγαίου Πελάγους, η Κρήτη και τα Νησιά του Ιονίου Πελάγους.

Κεφάλαιο 2. Γνωρίζουμε καλύτερα τα γεωγραφικά διαμερίσματα της Ελλάδας

Ο Σωτήρης θέλει να πάει από την Κρήτη στην Ήπειρο, για να συναντήσει το φίλο του που ήταν μαζί στις διακοπές. Πριν φύγει κοίταξε το χάρτη της Ελλάδας, για να δει πού είναι και πώς είναι η Ήπειρος. Τι είδε στο χάρτη;

Χάρτης 2: Γεωμορφολογικός χάρτης της Ελλάδας

Παρατηρούμε το χάρτη 2 και συζητούμε τι πληροφορίες μάς δίνει ένας γεωμορφολογικός χάρτης της Ελλάδας. Συμβουλευόμαστε επίσης το υπόμνημά του.

Πώς χωρίστηκε η Ελλάδα σε γεωγραφικά διαμερίσματα; Είχε κάποια σημασία η μορφή του εδάφους στο χωρισμό αυτό;

Η οροσειρά της Πίνδου είναι ένα φυσικό σύνορο που χωρίζει τη Μακεδονία από την Ήπειρο και την Ήπειρο από τη Θεσσαλία.

Παρατηρούμε

Αναζητούμε στο γεωμορφολογικό χάρτη και άλλα τέτοια φυσικά σύνορα μεταξύ των γεωγραφικών διαμερισμάτων (ποτάμια, θάλασσες, κόλπους, ακτές ...).

Ερευνούμε

Ερευνούμε - Συζητούμε - Καταγράφουμε

Κάθε ομάδα επιλέγει ένα γεωγραφικό διαμέρισμα της Ελλάδας.

Το γεωγραφικό διαμέρισμα που επέλεξε η ομάδα μας:

Εγώ λέω να συμβουλευτώ και το γεωμορφολογικό χάρτη της Ελλάδας που υπάρχει στην τάξη μας.

Πού βρίσκεται στο χάρτη;

Ποια μεγάλα βουνά, πεδιάδες, ποτάμια, λίμνες έχει;

Ποια είναι τα γειτονικά του διαμερίσματα;

Από ποια θάλασσα βρέχεται;

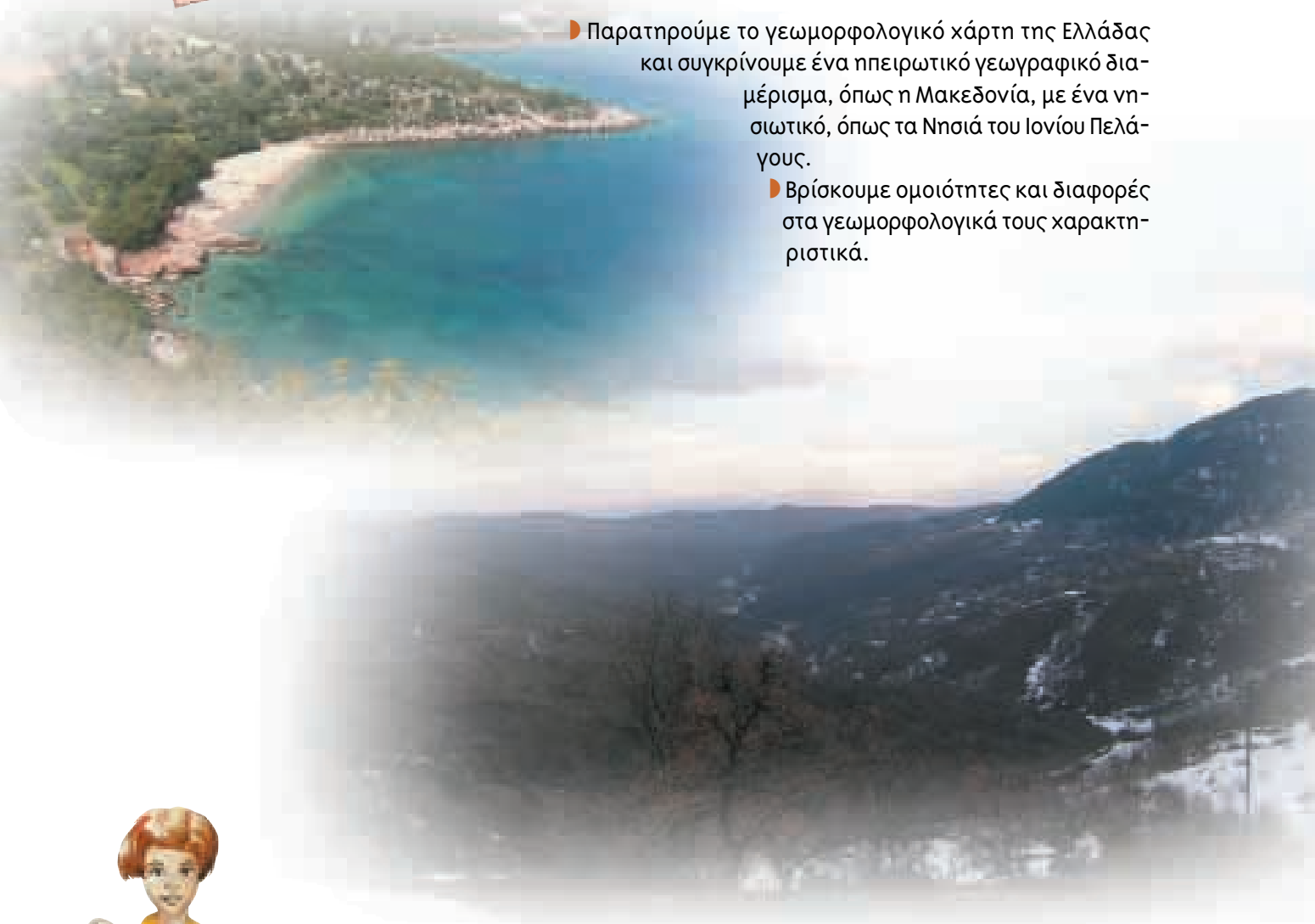

Ανακοινώνουμε στην τάξη όσα μελετήσαμε.

- ▶ Παρατηρούμε το γεωμορφολογικό χάρτη της Ελλάδας και συγκρίνουμε ένα ηπειρωτικό γεωγραφικό διαμέρισμα, όπως η Μακεδονία, με ένα νησιωτικό, όπως τα Νησιά του Ιονίου Πελάγους.
- ▶ Βρίσκουμε ομοιότητες και διαφορές στα γεωμορφολογικά τους χαρακτηριστικά.

Αξίζει να διαβάσουμε

Η Ελλάδα είναι μια χερσόνησος με πολλά νησιά γύρω της.

Ταξιδεύοντας στην Ελλάδα, από το ένα γεωγραφικό διαμέρισμα στο άλλο, σίγουρα δε θα συναντήσουμε μπροστά μας διαχωριστικές γραμμές και σύνορα. Αυτά βρίσκονται στους χάρτες και μας βοηθούν να τους μελετούμε. Μελετώντας το γεωμορφολογικό χάρτη θα διαπιστώσουμε ότι ανάμεσα στα γεωγραφικά διαμερίσματα υπάρχουν μεγάλες οροσειρές, ποτάμια και θάλασσες που αποτελούν τα φυσικά τους σύνορα.

Ο χώρος της ελληνικής χερσονήσου, η στεριά, ονομάζεται ηπειρωτική Ελλάδα. Τα διαμερίσματα της ηπειρωτικής Ελλάδας είναι

.....

Γύρω τους απλώνονται πολλά μικρά και μεγάλα νησιά, η νησιωτική Ελλάδα. Τα διαμερίσματα της νησιωτικής Ελλάδας είναι

.....

Κεφάλαιο 3. Το γεωγραφικό διαμέρισμα όπου ζούμε

Αν ζωγραφίζαμε το γεωγραφικό μας διαμέρισμα, ποια χαρακτηριστικά του θα παρουσιάζαμε; Ποια βουνά, ποια ποτάμια, ποιες λίμνες, ποιους κόλπους...;

Παρατηρούμε

1

- A)** Εντοπίζουμε και ψηλαφούμε στον ανάγλυφο χάρτη της τάξης μας το γεωγραφικό μας διαμέρισμα.
- B)** Συζητούμε στην ομάδα μας:
- ▶ Υπάρχουν φυσικά σύνορα με τα γειτονικά μας διαμερίσματα;
 - ▶ Υπάρχουν βουνά ή πεδιάδες στο γεωγραφικό διαμέρισμα όπου ζούμε;
 - ▶ Ποιες άλλες πληροφορίες μάς δίνει ο ανάγλυφος χάρτης;

Καταγράφουμε

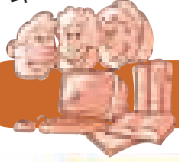

2

Με τη βοήθεια του γεωμορφολογικού χάρτη δημιουργούμε την ταυτότητα του γεωγραφικού μας διαμερίσματος.

Γεωγραφικό Διαμέρισμα Θράκης		ΟΜΑΔΑ ΜΑΘΗΤΩΝ Δ' ΤΑΞΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ
ΓΕΩΦ. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ: ΟΡΕΙΝΗ ΚΑΙ ΠΕΔΙΝΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕ ΘΑΛΑΣΣΑ		ΔΕΛΤΙΟ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ
		ΓΔ1

ΟΝΟΜΑ: ΘΡΑΚΗ
ΘΕΣΗ: ΒΑ ΙΠΠΕΡΩΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ
ΕΚΤΑΣΗ: 8.578 τ. χλμ.
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ: 362.038 κ.
ΚΛΙΜΑ: ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ
ΑΣΧΟΛΙΕΣ: ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ, ΓΕΩΡΓΙΑ
ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗ ΠΛΑΝΙΔΑ
ΟΡΥΚΤΑ: ΛΙΓΝΙΤΗΣ, ΧΡΩΜΙΤΗΣ

Κάθε ομάδα επιλέγει να ασχοληθεί με ένα από τα πέντε θέματα του πίνακα.

Αξίζει να διαβάσουμε

Η Ελλάδα διαθέτει μεγάλη ποικιλία από φυσικές ομορφιές. Γι' αυτό, σε όποιο γεωγραφικό διαμέρισμα και αν κατοικούμε, κάπου κοντά μας βρίσκονται ένα βουνό ή μια πεδιάδα, μια λίμνη ή ένα ποτάμι, ένα φαράγγι ή ένα σπήλαιο, η θάλασσα, κάποιο νησί.

Το γεωγραφικό διαμέρισμα όπου κατοικούμε ονομάζεται και ανήκει στην (ηπειρωτική ή νησιωτική) Ελλάδα.

Στο διαμέρισμά μας συναντούμε (βουνά, ποτάμια, νησιά, κ.ά.).....

Παρατηρούμε ακόμα διάφορα φυτά, όπως.....

και είναι πιθανό να συναντήσουμε μερικά από τα άγρια ζώα του τόπου μας, όπως.....

Το γεωγραφικό διαμέρισμα που ζούμε βρίσκεται στη(ν) (βόρεια /νότια /κεντρική /ανατολική /δυτική)..... Ελλάδα και τα γειτονικά του διαμερίσματα είναι

Αν θέλει κάποιος να γνωρίσει καλύτερα το γεωγραφικό μας διαμέρισμα, δεν έχει παρά να ταξιδέψει με κάποιο μεταφορικό μέσο, όπως, και πολύ σύντομα θα βρεθεί στ..... όμορφ.....

..... Δημοτικό Σχολείο

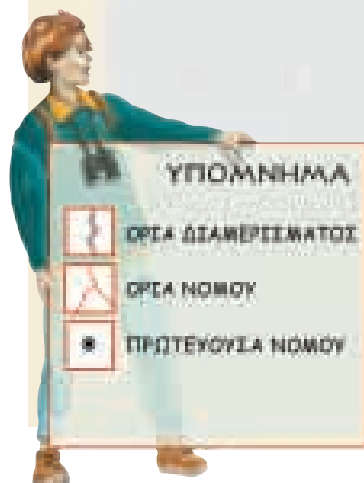

Κεφάλαιο 4. Πολιτικός χάρτης της Ελλάδας: Μια άλλη ματιά στα γεωγραφικά διαμερίσματα

«...Κι όλο ταξιδεύαμε, ταξιδεύαμε, η Μακεδονία φαινόταν ατέλειωτη. Περνούσαμε τον ένα νομό μετά τον άλλο. Τελικά κρατήσαμε για αναμνήσεις όλα εκείνα τα ωραία που συναντήσαμε».

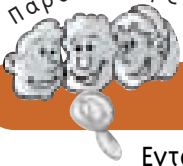
Μπορούμε να πούμε ονόματα νομών που θα συναντήσουμε σ' ένα ταξίδι μας στο γεωγραφικό μας διαμέρισμα;

Εκφράζουμε τις απόψεις μας

Χάρτης 3: Πολιτικός χάρτης της Ελλάδας

Παρατηρούμε το χάρτη 3 και με τη βοήθεια του υπομνήματος συζητούμε: Τι είναι κατά τη γνώμη μας οι νομοί;

Εντοπίζουμε στο χάρτη 3 το γεωγραφικό διαμέρισμα όπου ζούμε. Πόσους νομούς έχει;

- ▶ Βρίσκουμε στον πολιτικό χάρτη της Ελλάδας τα ονόματά τους. Σε ποιο νομό κατοικούμε; Με ποιους νομούς συνορεύει;
- ▶ Χαράζουμε με το μολύβι μας πάνω στο χάρτη 3 τα σύνορα του δικού μας νομού.
- ▶ Τι μας δείχνουν οι κουκκίδες στο χάρτη 3; Γράφουμε πάνω στο χάρτη το όνομα του δικού μας νομού και την πρωτεύουσά του.
- ▶ Εντοπίζουμε στον πολιτικό χάρτη της τάξης μας την πόλη μας ή το χωριό μας.

- ▶ Έχουμε να διηγηθούμε κάτι για κάποια πόλη ή χωριό της Ελλάδας; (ένα ταξίδι μας εκεί, ιστορίες που διαβάσαμε, τραγούδια που ακούσαμε, λικουδιές που γευθήκαμε ...)
- ▶ Εντοπίζουμε στον πολιτικό χάρτη το νομό που βρίσκονται αυτά τα μέρη.

Από πού είναι η καταγωγή μου;

Καθένας μας βρίσκει στον πολιτικό χάρτη της Ελλάδας που έχουμε στην τάξη μας τον τόπο ή τους τόπους καταγωγής του. Αν χρειαστεί, χρησιμοποιούμε και τον παγκόσμιο χάρτη.

Αξίζει να διαβάσουμε

Η Ελλάδα χωρίζεται σε νομούς, για να εξυπηρετούνται πιο γρήγορα και αποτελεσματικά οι άνθρωποι που κατοικούν εκεί. Για παράδειγμα, όταν ένας δρόμος κλείνει από τα χιόνια, φροντίζουν να τον ανοίξουν οι υπηρεσίες του νομού. Αλλιώς, τα εκχιονιστικά μηχανήματα θα έπρεπε να έρθουν από μακριά και θα καθυστερούσαν.

Κάθε νομός έχει πόλεις και χωριά. Μία από τις πόλεις του νομού επιλέχθηκε να είναι η πρωτεύουσά του, είτε επειδή είναι η μεγαλύτερη είτε για τη γεωγραφική της θέση είτε γιατί έγινε εκεί κάποιο ιστορικό γεγονός. Εκεί συγκεντρώνονται οι περισσότερες υπηρεσίες, όπως δικαστήρια, τράπεζες, εφορίες, πολεοδομία, νοσοκομεία κ.ά. Για παράδειγμα, πρωτεύουσα του νομού Έβρου είναι η Αλεξανδρούπολη.

Κεφάλαιο 5. Ο τόπος μας: Τα φυσικά χαρακτηριστικά του

Ο τόπος μας είναι κλειστός, όλο βουνά που έχουν σκεπή το χαμηλό ουρανό μέρα και νύχτα.
Γιώργος Σεφέρης, Μυθιστόρημα
Ο δικός μας τόπος πώς είναι;

Πηγές όπου μπορούμε να βρούμε πληροφορίες για τον τόπο μας: χάρτες, εγκυκλοπαίδειες, βιβλία, κάρτες, λευκώματα, εφημερίδες,

ταινίες, ψηφιακοί δίσκοι με παραδοσιακά και σύγχρονα τραγούδια.

Συζητούμε

Τα φυσικά χαρακτηριστικά του τόπου μας

- ◆ Πώς είναι ο δικός μας τόπος και πού είναι χτισμένος;
- ◆ Υπάρχουν βουνά, ποτάμια, λίμνες, θάλασσα, νησιά;
- ◆ Ποια από αυτά φαίνονται στο γεωμορφολογικό χάρτη της Ελλάδας της τάξης μας;

Καταγράφουμε

Τα φυσικά χαρακτηριστικά του νομού μας

Φτιάχνουμε έναν πίνακα με τα φυσικά χαρακτηριστικά (βουνά, ποτάμια, πεδιάδες, λίμνες, χαράδρες, κ.ά.) του δικού μας νομού και τον συμπληρώνουμε.

* Ερευνούμε αν κάποια από αυτά ονομάζονταν παλιότερα διαφορετικά. Ρωτάμε και τους μεγαλύτερους.

Συζητούμε

Κάθε ομάδα επιλέγει και μελετά ένα από τα παρακάτω θέματα:

4

A

Καταγράφουμε φυτά του νομού μας που δεν καλλιεργεί ο άνθρωπος (π.χ. παπαρούνες, χαμομήλι). Τα χωρίζουμε σε κατηγορίες: δέντρα, θάμνοι, πόες. Ζωγραφίζουμε κάποιο από αυτά.

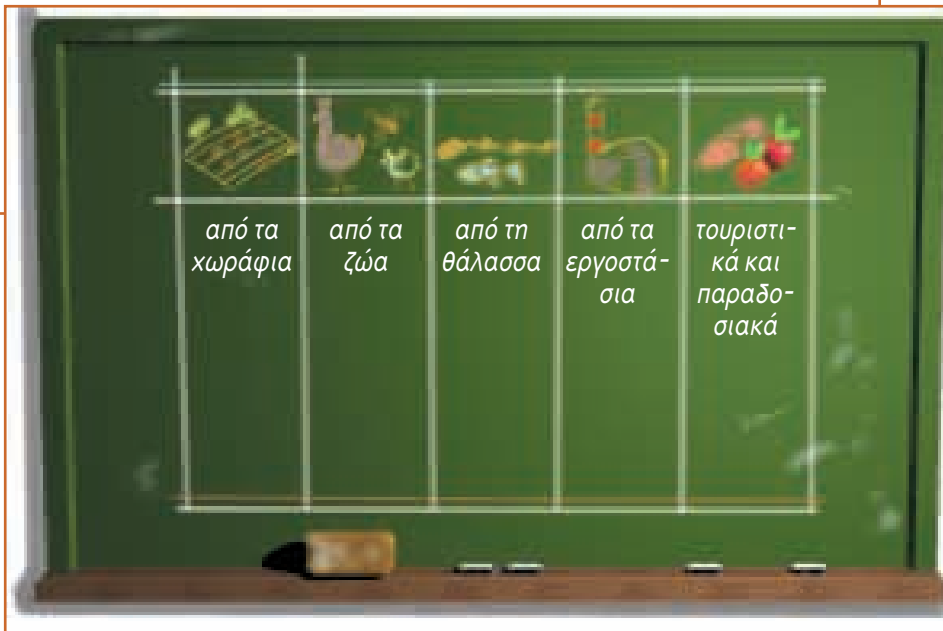
B

Καταγράφουμε ζώα που ζουν στην περιοχή μας και δεν είναι κατοικίδια.
 ♦ Υπάρχει κάποιο από αυτά που κινδυνεύει να εξαφανιστεί;
 ♦ Υπάρχει κάποιο από αυτά που ζει αποκλειστικά στο δικό μας τόπο;

Γ

«Γεμίζουμε το καλάθι μας» με προϊόντα του νομού μας

♦ Βρίσκουμε και καταγράφουμε στο σημειωματάριό μας το προϊόν ή τα προϊόντα για τα οποία είναι γνωστός ο τόπος μας.

Δ

Συζητούμε πώς είναι συνήθως ο καιρός στο νομό μας το χειμώνα και το καλοκαίρι.
 ♦ Ετοιμάζουμε στο σημειωματάριό μας ένα δελτίο καιρού για μια χειμωνιάτικη και μια καλοκαιρινή μέρα στον τόπο μας.

Δελτίο Καιρού

E

Ποιες πόλεις ή χωριά βρίσκονται κοντά στον τόπο μας; Συμβουλευόμαστε και το χάρτη της τάξης.
 ♦ Πού είναι χτισμένες οι περισσότερες πόλεις; Πώς το ερμηνεύουμε αυτό;
 ♦ Ποιες έχουμε επισκεφθεί; Διαλέγουμε να παρουσιάσουμε μία απ' αυτές με όποιον τρόπο θέλουμε.

Οι ομάδες παρουσιάζουμε στην τάξη το θέμα που μελετήσαμε.

«Ένα βήμα πιο πέρα»

5

Ήταν πάντα έτσι ο τόπος μας; Έχει αλλάξει κάτι σ' αυτόν από παλιά μέχρι σήμερα; Πού θα ψάξουμε; Ποιον θα ρωτήσουμε; Σχεδιάζουμε τα βήματά μας.

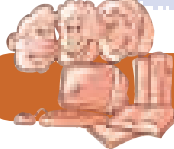
Κεφάλαιο 6. Ο τόπος μας: Ο τρόπος ζωής άλλοτε και τώρα

...Σήμερα στο νησάκι [της λίμνης των Ιωαννίνων] ζουν ειρηνικά 460 κάτοικοι που ασχολούνται με το ψάρεμα, την καλαθοπλεκτική και τον τουρισμό. Η λίμνη έχει βάθος 12 μ. και πολλές φορές σαρώνεται από καταιγίδες. Τα καφενεδάκια στις όχθες, τα αιωνόβια πλατάνια, η ομίχλη που απλώνεται ξαφνικά και τυλίγει τον τόπο... όλα δημιουργούν ένα εξαίσιο και γοητευτικό περιβάλλον γαλήνης και ηρεμίας.»

Ευγενία Φακίνου, Ελληνικό Πανόραμα
(Εκδόσεις Κέδρος)

Πώς ζούμε στο δικό μας τόπο;

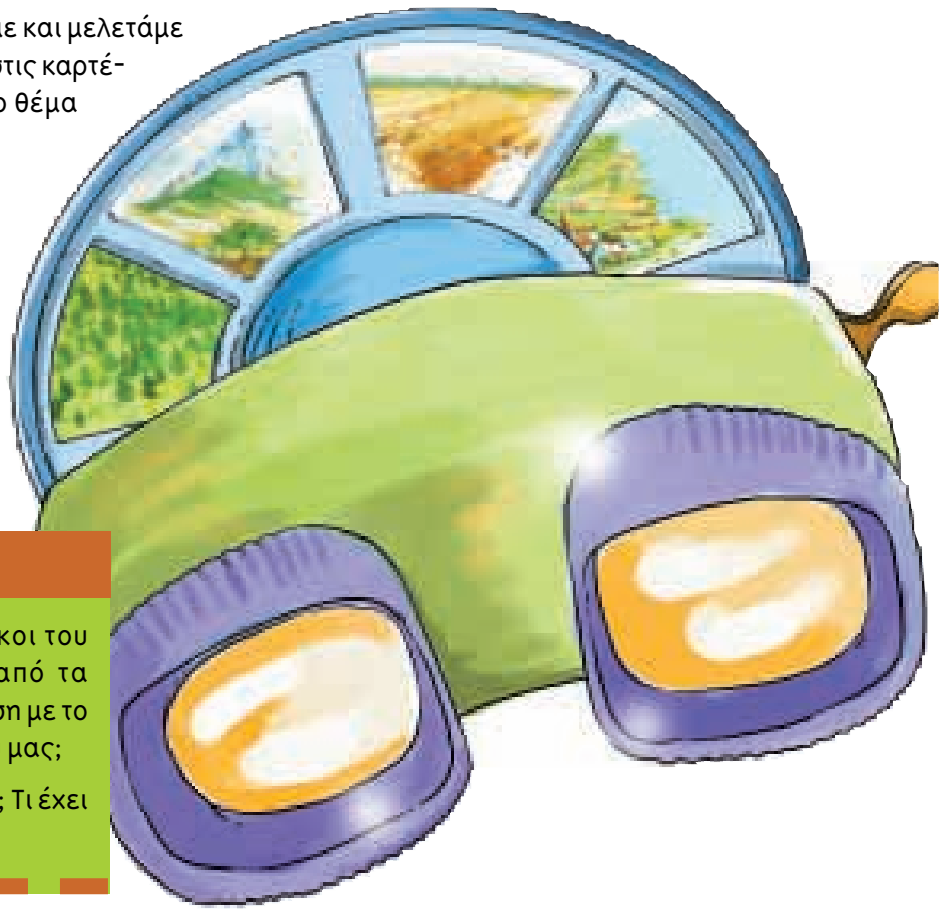
Ερευνούμε

Ερευνούμε - Συζητούμε - Καταγράφουμε

Παρατηρούμε το σχήμα. Επιλέγουμε και μελετάμε ένα από τα θέματα που υπάρχουν στις καρτέλες. Παρουσιάζουμε στην τάξη το θέμα που μελετήσαμε.

A. Ασολίες

- ✓ Με τι ασχολούνται οι κάτοικοι του τόπου μας σήμερα; Ποια από τα επαγγέλματα αυτά έχουν σχέση με το φυσικό περιβάλλον του τόπου μας;
- ✓ Με τι ασχολούνταν παλιότερα; Τι έχει αλλάξει;

B. Συνήθειες

- ✓ Πώς περνά την ημέρα της μια οικογένεια στον τόπο μας; Ποιες συνήθειες που υπήρχαν παλιότερα υπάρχουν και σήμερα;
- ✓ Ποια παιχνίδια μας αρέσουν; Πού παίζουμε;

Γ. Αρχιτεκτονική

- ✓ Πώς χτίζονται τα σπίτια του τόπου μας σήμερα (μονοκατοικίες-πολυκατοικίες); Πώς είναι οι στέγες, τα μπαλκόνια, τα παράθυρα κ.ά.; Γιατί, άραγε, χτίζονται μ' αυτόν τον τρόπο;
- ✓ Πώς χτίζονταν τα σπίτια παλιότερα;

Δ. Συγκοινωνίες

Οι άνθρωποι παλιότερα μετακινούνταν δύσκολα από τον έναν τόπο στον άλλον. Τα μέσα συγκοινωνίας ήταν λιγοστά και τα δρομολόγια δεν ήταν συχνά.

- ✓ Πόσο εύκολα ή δύσκολα πηγαίνουμε σήμερα από τον τόπο μας σ' ένα γειτονικό τόπο; Ποια μέσα χρησιμοποιούμε;
- ✓ Διαλέγουμε μια μακρινή πόλη της Ελλάδας και βρίσκουμε ποια μέσα συγκοινωνίας θα χρησιμοποιήσει ένας κάτοικός της για να μας επισκεφθεί.

Ε. Έργα

Ένα σημαντικό έργο στην Ελλάδα είναι το διεθνές αεροδρόμιο «Ελευθέριος Βενιζέλος» στο νομό Αττικής.

- ✓ Ποια έργα έγιναν τα τελευταία χρόνια στον τόπο μας; Σε τι μας χρησιμεύουν;
- ✓ Ποια άλλα έργα θα προτείναμε να γίνουν στον τόπο μας και γιατί;

Πώς φαντάζομαι τον τόπο μου στο μέλλον;
Τι θα ήθελα να αλλάξει; Τι θα ήθελα να μείνει ίδιο; Για ποιους λόγους;

Ο δρόμος είχε τη δική του ιστορία
κάποιος την έγραψε στον τοίχο με μπογιά...

Κωστούλα Μητροπούλου

Γνωρίζουμε για την ιστορία του τόπου μας; Για την ιστορία του σχολείου
μας, για την ιστορία των κτιρίων του, των δρόμων του...;

Ερευνούμε

Ερευνούμε - Συζητούμε - Καταγράφουμε

1

Α. Τα αξιοθέατα και οι άνθρωποι του τόπου μας

- ❑ Κάστρα, αρχαιολογικοί χώροι, μουσεία, σημαντικά κτίρια της πόλης μας και του νομού μας.
- ❑ Έχει γεννηθεί κάποιος ήρωας, λογοτέχνης, αθλητής, καλλιτέχνης, πολιτικός ή γνωστός επιστήμονας στην πόλη ή το νομό μας; Ποιος; Για ποιο λόγο έγινε γνωστός;

Β. Οι κοντινοί μας δρόμοι

- ❑ Ονόματα δρόμων που βρίσκονται γύρω από το σπίτι μας ή το σχολείο μας, ο κεντρικότερος δρόμος της περιοχής και κάποιοι άλλοι δρόμοι που γνωρίζουμε στην πόλη ή το χωριό μας. Έχει αλλάξει όνομα κάποιος από τους δρόμους αυτούς από παλιά μέχρι σήμερα;
- ❑ Διαλέγουμε ένα δρόμο και ερευνούμε πώς πήρε το όνομά του. Πού θα μπορούσαμε να βρούμε σχετικές πληροφορίες;

...Δημοτικό Σχολείο...
 Ιδρύθηκε το.....

Γ. Η πλατεία μας

- Πού βρίσκεται η κεντρική πλατεία του τόπου μας; Έχει όνομα;
- Έχει κάτι το ξεχωριστό; Τι κάνουμε εκεί;
- Ήταν πάντα έτσι όπως είναι σήμερα;
- Ποιους θα ρωτήσουμε; Τι θα ρωτήσουμε;

Ε. Παρουσιάζουμε τον τόπο μας

- Οι μαθητές της Τετάρτης τάξης του σχολείου ενός άλλου νομού αποφάσισαν να επισκεφθούν το νομό μας. Ποια μέρη θα τους προτείνουμε να επισκεφθούν και γιατί;
- Ετοιμάζουμε ένα φάκελο για να τους τον χαρίσουμε: μπορεί να περιέχει έναν κατάλογο με τα αξιοθέατα του νομού μας, φωτογραφίες, άρθρα από τοπικές εφημερίδες, σχετικά λογοτεχνικά κείμενα, τραγούδια, θρύλους κ.ά.

Δ. Το σχολείο μας άλλοτε και σήμερα

	Σήμερα	Παλιά
Αριθμός μαθητών - δασκάλων		
Αίθουσες (πόσες είναι, ποια είναι η χρήση τους)		
Μια μέρα στο σχολείο		

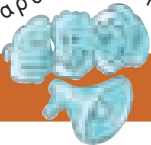
- Ο διευθυντής ή η διευθύντρια θα μπορούσε να μας δώσει κάποιες πληροφορίες για το σχολείο μας.
- Ποιους άλλους θα μπορούσαμε να ρωτήσουμε;
- Τι άλλο θα θέλαμε να πληροφορηθούμε;

Καταγράφουμε τις πηγές μας

Στα τρία τελευταία κεφάλαια αναζητήσαμε πληροφορίες, εικόνες, ιστορίες, κ.ά. Καταγράφουμε τις πηγές που χρησιμοποιήσαμε στη μελέτη μας.

Επιλέγουμε έναν από τους παρακάτω τρόπους για να παρουσιάσουμε κάτι που μας άρεσε από τα θέματα που μελετήσαμε στα τελευταία τρία κεφάλαια:

- ✓ Γράφουμε ένα άρθρο για το θέμα μας για να δημοσιευτεί σε μια τοπική εφημερίδα.
- ✓ Ετοιμάζουμε μια μικρή ραδιοφωνική εκπομπή.
- ✓ Δημιουργούμε μια αφίσα.

Αξίζει να διαβάσουμε

Για να μελετήσουμε τον τόπο μας συγκεντρώνουμε πληροφορίες για πολλά θέματα. Ψάχνουμε σε πηγές, δηλαδή σε χάρτες, σε βιβλία, στο διαδίκτυο, σε εφημερίδες, σε φωτογραφίες, ρωτούμε τους μεγαλύτερους κ.ά.

Βρίσκουμε στο χάρτη τη θέση του τόπου μας στην Ελλάδα και μελετούμε τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά του (βουνά που είναι γύρω, λόφοι, πεδιάδες, λίμνες, ποτάμια, νησιά, κόλποι κ.ά.). Μελετούμε τη βλάστηση, τα ζώα και τα προϊόντα που παράγονται στον τόπο μας.

Στο νομό μας, εκτός από τον τόπο όπου κατοικούμε, υπάρχουν και άλλες πόλεις και χωριά, που καλό είναι να τα γνωρίζουμε. Για να γνωρίσουμε καλύτερα το νομό μας, ερευνούμε τα επαγγέλματα των ανθρώπων, τις ασχολίες τους και τον τρόπο ζωής τους. Ασχολούμαστε ιδιαίτερα με τη ζωή των παιδιών, τα παιχνίδια, την ψυχαγωγία, τη μόρφωσή τους. Εξετάζουμε πόσο εύκολα πηγαίνουμε από την πόλη ή το χωριό μας στα άλλα μέρη της Ελλάδας, δηλαδή τις συγκοινωνίες του τόπου μας.

Ο τόπος μας έχει τη δική του ιστορία. Οι πλατείες, οι δρόμοι, τα μνημεία, όλα κάτι έχουν να μας «πουν». Στο νομό μας έχουν συμβεί διάφορα ιστορικά γεγονότα που αξίζει να γνωρίζουμε. Συγκεντρώνοντας πληροφορίες τον γνωρίζουμε καλύτερα και διαπιστώνουμε ότι τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά του συνδέονται με την ιστορία του και τον τρόπο ζωής των ανθρώπων.

ΕΠΙΤΕΛΟΥΣ ΚΑΙΝΟΥΡΙΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Χθες έγιναν τα εγκαίνια του καινούριου σχολείου. Χρόνια τώρα οι κάτοικοι στην περιοχή ζητούσαν την ανέγερσή του. Τα πρόσωπα των μικρών μαθητών έλαμπαν από χαρά...

Τι θα αλλάξει στη ζωή των μαθητών; Ποια έργα θεωρούμε σημαντικά; Πώς ένα έργο αλλάζει τη ζωή μας;

Συζητούμε

1

Εγνατία Οδός

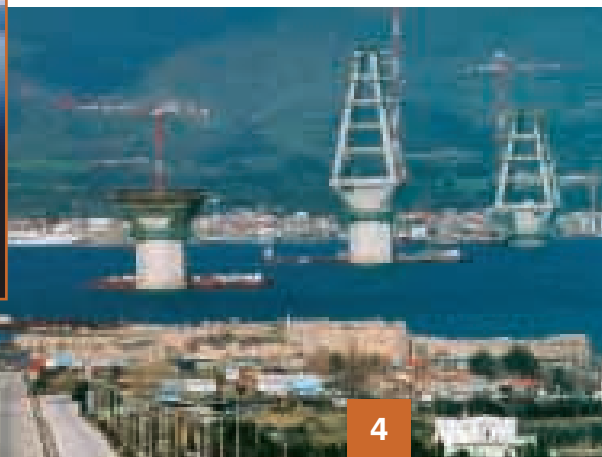
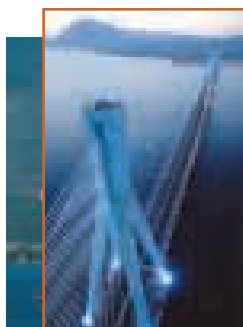
2

Αεροδρόμιο Ελευθέριος Βενιζέλος.

3

Σήραγγα του Μετρό

4

Γέφυρα Ρίου - Αντιρρίου

Παρατηρούμε τις φωτογραφίες. Επιλέγουμε μία από αυτές και συζητούμε τα παρακάτω:

- ✓ Περιγράφουμε το έργο που παρουσιάζεται στη φωτογραφία.
- ✓ Χρησιμοποιούμε το χάρτη της Ελλάδας που βρίσκεται στην τάξη, για να εντοπίσουμε σε ποιο γεωγραφικό διαμέρισμα ανήκει το έργο αυτό.
- ✓ Για ποιους λόγους οι άνθρωποι το κατασκεύασαν;

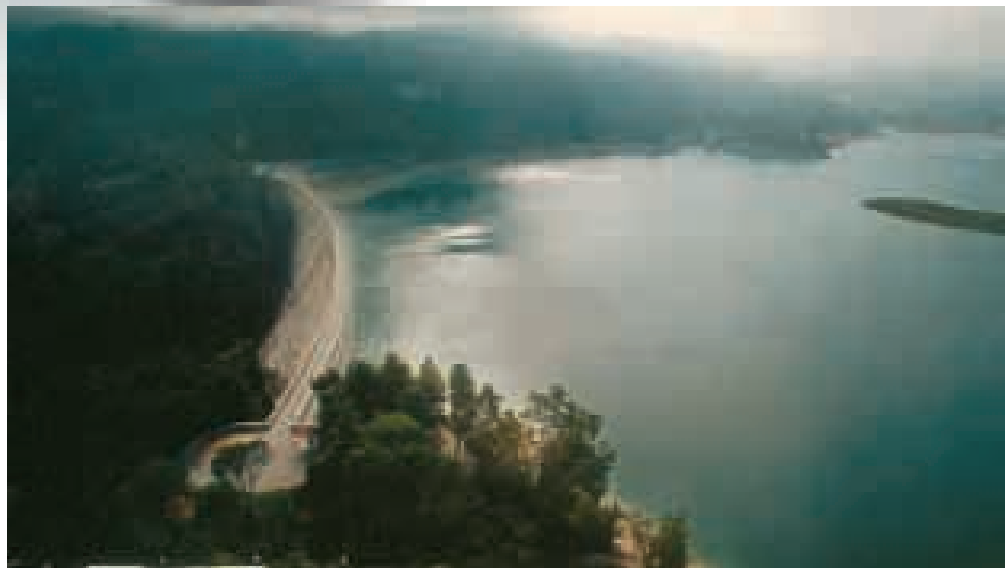
- Γιατί οι άνθρωποι κατασκευάζουν έργα;
- Για ποιους λόγους τα έργα που παρουσιάζονται στις εικόνες 1, 2, 3, 4 της σελίδας 27, χαρακτηρίζονται σημαντικά για την Ελλάδα;

Ανακοινώνουμε όσα συζητήσαμε και τα καταγράφουμε με λίγα λόγια στον πίνακα της τάξης. Κυκλώνουμε τα κοινά σημεία που βρίσκουμε.

Καταγράφουμε

Γέφυρα ποταμού Βενέτικου,
παραπόταμου του Αλιάκμονα

Φράγμα Μαραθώνα

Υπάρχουν σημαντικά έργα στον τόπο μας; Καταγράφουμε όσα γνωρίζουμε.

- Ποιους ανθρώπους εξυπηρετούν;
- Για ποιους λόγους τα έργα αυτά είναι σημαντικά;
- Ποια σημαντικά έργα έχουμε επισκεφθεί; Τι μας έκανε εντύπωση;

Τι σημαίνει
«χρηματοδότηση»
ενός έργου;

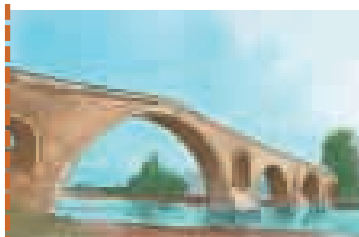
Ο Υπουργός Δημοσίων Έργων ανακοίνωσε ότι *εγκρίθηκε* ένα μεγάλο χρηματικό ποσό για να κατασκευαστεί ένα έργο στον τόπο μας.

- Συζητούμε και προτείνουμε κάποιο έργο που εμείς θεωρούμε απαραίτητο για τον τόπο μας. Καταγράφουμε στο σημειωματάριό μας τα επιχειρήματά μας με σκοπό να τα στείλουμε στον Υπουργό για να πραγματοποιηθεί το έργο.

Η τεχνητή Λίμνη Πλαστήρα

Η Διώρυγα της Κορίνθου

Το γεφύρι της Άρτας

Αξίζει να διαβάσουμε

Σημαντικό έργο συνηθίζουμε να λέμε αυτό που ικανοποιεί ανάγκες που έχουν πάρα πολλοί άνθρωποι.

Υπάρχουν έργα όπως αεροδρόμια, λιμάνια, σήραγγες, γέφυρες, αυτοκινητόδρομοι, υπόγειος σιδηρόδρομος (μετρό), τραμ, κ.ά. που μας προσφέρουν ευκολότερη και πιο γρήγορη μετακίνηση.

Υπάρχουν και άλλου είδους μεγάλα έργα, εξίσου σημαντικά, που εξυπηρετούν όλους τους κατοίκους της χώρας, όπως η παραγωγή ηλεκτρικού ρεύματος στα εργοστάσια της ΔΕΗ, που λειτουργούν με την ενέργεια του νερού που πέφτει από ψηλά (υδροηλεκτρικά εργοστάσια). Τα τελευταία χρόνια, για την προστασία του περιβάλλοντος, γίνονται έργα όπως η *υγειονομική ταφή των σκουπιδιών* και ο *βιολογικός καθαρισμός των λιμάτων*.

Όσο οι άνθρωποι πληθαίνουν και οι ανάγκες μας αυξάνονται, τόσο περισσότερα έργα κατασκευάζονται, με θετικές αλλά και με αρνητικές, μερικές φορές, συνέπειες για το περιβάλλον και τη ζωή μας. Γι' αυτές θα συζητήσουμε στα επόμενα κεφάλαια.

Κεφάλαιο 9. Πώς κατασκευάζεται ένα έργο

Τι χρειάζεται για να κατασκευαστεί ένα έργο;

Συζητούμε

Ένας σταθμός κατασκευάζεται

Παρατηρούμε τις εικόνες και περιγράφουμε πώς γίνεται ένα έργο.

- Ποιοι και γιατί αποφάσισαν να γίνει το έργο;
- Πώς το σχεδίασαν; Τι υλικά χρησιμοποιήθηκαν;
- Ποιοι εργάστηκαν; Τι έκανε ο καθηνας;

Ένας σταθμός ολοκληρωμένος

Συζητούμε

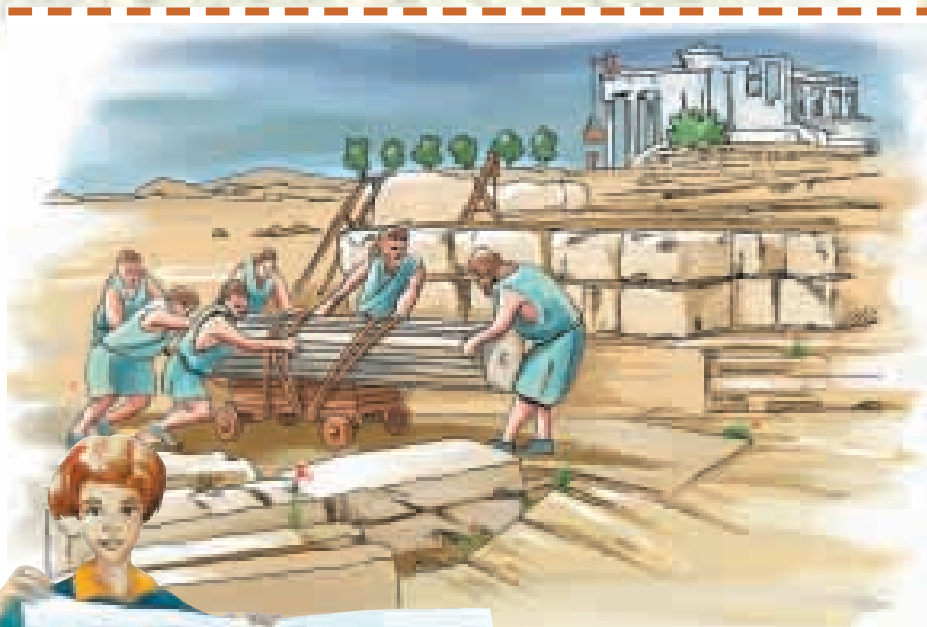
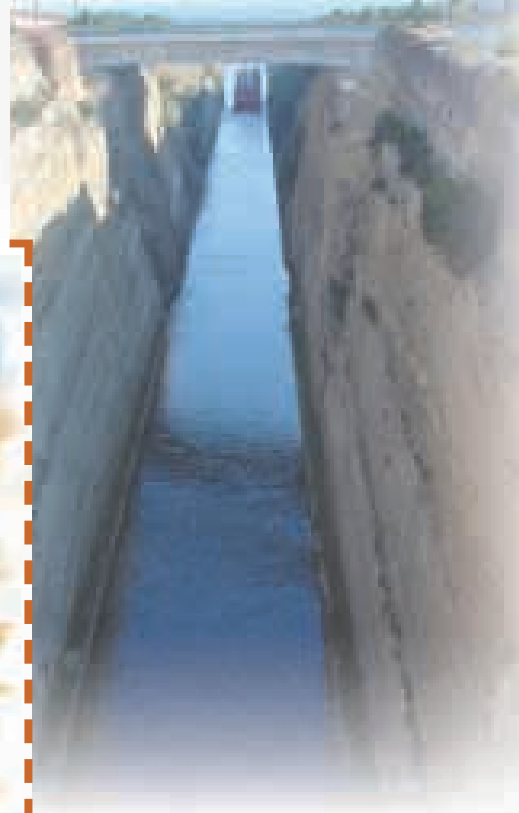

Επιλέγουμε ένα από τα σημαντικά έργα του νομού μας.

- Πώς έγινε;
- Τι χρειάστηκε για την κατασκευή του;
- Ποιοι επαγγελματίες εργάστηκαν γι' αυτό;

Πώς σχεδιάζονταν και κατασκευάζονταν τα έργα στα παλιά χρόνια και πώς σήμερα; Πού θα ψάξουμε; Ποιον θα ρωτήσουμε; Σχεδιάζουμε τα βήματά μας.

Αξίζει να διαβάσουμε

Για να κατασκευαστεί ένα έργο χρειάζονται χρόνος, χρήματα, υλικά, κατάλληλα μηχανήματα και οι κατάλληλοι άνθρωποι.

Στην κατασκευή του συμμετέχουν επιστήμονες, τεχνίτες, εργάτες, χειριστές μηχανημάτων, οδηγοί οχημάτων και πολλοί άλλοι. Καθένας από αυτούς αναλαμβάνει μια διαφορετική δουλειά. Όλοι συνεργάζονται, ώστε το έργο να κατασκευαστεί σωστά και με ασφάλεια. Για παράδειγμα, οι τοπογράφοι μηχανικοί μελετούν το χώρο, οι αρχιτέκτονες μηχανικοί και οι πολιτικοί μηχανικοί φτιάχνουν τα σχέδια, ο εργοδηγός διευθύνει και επιβλέπει τις εργασίες κατασκευής. Το κράτος ελέγχει, επιβλέπει και χρηματοδοτεί.

Σημαντικά έργα γίνονταν από τα παλιά χρόνια στην Ελλάδα και αλλού, με τα μέσα που κάθε φορά διέθεταν οι άνθρωποι.

Τι μας προσφέρει ένα σημαντικό έργο και τι προβλήματα δημιουργεί;

Συζητούμε

Περιφερειακός Υμηττού

ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΓΝΩΜΗ

Σήραγγα: Λύση ή πρόβλημα;

Το Υπουργείο Δημοσίων Έργων αποφάσισε τη διάνοιξη νέου περιφερειακού αυτοκινητόδρομου με την κατασκευή σήραγγας στην περιοχή...

Χωριζόμαστε σε δύο ομάδες με σκοπό να πάρουμε μέρος σε μια συζήτηση με θέμα την κατασκευή του νέου περιφερειακού αυτοκινητόδρομου.

A.

Η πρώτη ομάδα θα υποστηρίξει την άποψη: «Ο περιφερειακός αυτοκινητόδρομος θα ωφελήσει την περιοχή».

B.

Η δεύτερη ομάδα θα υποστηρίξει την άποψη: «Ο περιφερειακός αυτοκινητόδρομος θα δημιουργήσει προβλήματα στην περιοχή».

Καταγράφουμε τα επιχειρήματά μας και τα υποστηρίζουμε στη συζήτηση. Σ' αυτό θα μας βοηθήσουν και οι καρτέλες με τις ερωτήσεις.

ΚΑΡΤΕΛΑ Α.

- Ποιες ανάγκες θα ικανοποιεί;
- Ποιους θα εξυπηρετεί;
- Πώς θα βοηθήσει στην ανάπτυξη της γύρω περιοχής;
- Πώς θα διευκολύνει τις μετακινήσεις των ανθρώπων και τις μεταφορές των προϊόντων;
- Άλλο;

ΚΑΡΤΕΛΑ Β.

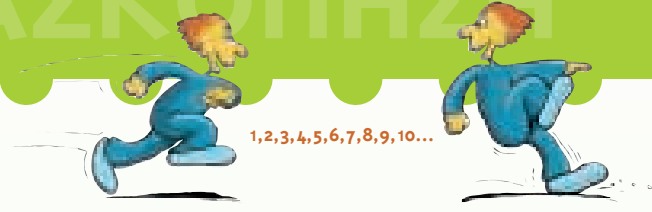
- Πόσο θα επηρεάσει το φυσικό περιβάλλον;
- Τι θα γίνουν τα ζώα και τα φυτά που ζουν εκεί;
- Πώς θα αλλάξει το έργο τη ζωή των κατοίκων της περιοχής;
- Άλλο;

Αξίζει να διαβάσουμε

Ένα μεγάλο έργο ωφελεί τους ανθρώπους αλλά δημιουργεί και προβλήματα.

Για παράδειγμα, ένα διεθνές αεροδρόμιο διευκολύνει τις μετακινήσεις, επειδή είναι σύγχρονο και μεγάλο. Πολλοί άνθρωποι εργάζονται σε αυτό και η γύρω περιοχή αποκτά αξία. Όμως οι κάτοικοι της περιοχής ενοχλούνται από το θόρυβο των αεροπλάνων, ενώ για την κατασκευή του χρησιμοποιούνται πολλές εκτάσεις από το φυσικό περιβάλλον, με αποτέλεσμα να καταστρέφονται δάση κ.ά.

Αξίζει να διαβάσουμε... και να συμπληρώσουμε

Η Ελλάδα έχει μεγάλη ποικιλία από φυσικά τοπία. Χωρίζεται σε εννέα μικρότερες περιοχές, που ονομάζονται γεωγραφικά διαμερίσματα. Από αυτά η Θράκη, η Μακεδονία, η Ήπειρος, η Θεσσαλία, η Στερεά Ελλάδα και η Πελοπόννησος αποτελούν την ηπειρωτική Ελλάδα. Τα Νησιά του Αιγαίου Πελάγους, τα Νησιά του Ιονίου Πελάγους και η Κρήτη αποτελούν τη νησιωτική Ελλάδα.

Τα γεωγραφικά διαμερίσματα τα χωρίσαμε σε νομούς. Αξίζει να γνωρίσουμε το νομό μας, την πόλη ή το χωριό μας και την τοπική του ιστορία. Γι' αυτό βρίσκουμε πληροφορίες μελετώντας κατάλληλες πηγές..... **Ποιες πηγές;**

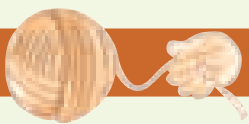
Επίσης παρατηρούμε το φυσικό τοπίο, γνωρίζουμε τις ασχολίες και τις συνήθειες των ανθρώπων..... **Τι άλλο κάνουμε;**

Στο νομό μας και σε όλη τη χώρα έχουν γίνει και συνεχίζουν να γίνονται σημαντικά έργα, που κάνουν τη ζωή μας πιο άνετη. Τέτοια είναι οι γέφυρες, τα λιμάνια, τα νοσοκομεία, τα πανεπιστήμια..... **Ποια άλλα;**

Έτσι όμως επεμβαίνουμε στο φυσικό περιβάλλον και το αλλάζουμε. Όταν οι αλλαγές αυτές δε γίνονται με σεβασμό σ' αυτό, δημιουργούν σοβαρά προβλήματα και στο περιβάλλον αλλά και στη ζωή μας..... **Τι προβλήματα;**

Βασικό λεξιλόγιο

φυσικά όρια, γεωμορφολογικός χάρτης, πολιτικός χάρτης, ανάγλυφος χάρτης (πρόπλασμα), υπόμνημα, ηπειρωτική και νησιωτική Ελλάδα, γεωγραφικά διαμερίσματα, νομοί, πρωτεύουσα, υπηρεσίες, πόλεις, χωριά, οικισμοί, καιρός - κλίμα, ασχολίες, καλλιέργειες, προϊόντα, τοπική ιστορία, αξιοθέατα, σημαντικά έργα, κράτος, χρηματοδότηση, επιστήμονες - τεχνίτες - εργάτες

Ο μίτος της Αριάδνης

Πάμε στο «χάρτη» με τις λέξεις και συμπληρώνουμε ό,τι νομίζουμε πως χρειάζεται.

